

POWOŁYWANIE NORM TECHNICZNYCH W PRZEPISACH POWSZECHNIE OBOWIĄZUJĄCYCH

1. Podstawowe pojęcia

Normalizacja – rozumie się przez to działalność zmierzającą do uzyskania optymalnego, w danych okolicznościach, stopnia uporządkowania w określonym zakresie, poprzez ustalenie postanowień przeznaczonych do powszechnego i wielokrotnego stosowania, dotyczących istniejących lub mogących wystąpić problemów (*art. 2, pkt 1 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji – Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.*).

Dokument normalizacyjny – rozumie się przez to dokument ustalający zasady, wytyczne lub charakterystyki odnoszące się do różnych rodzajów działalności lub ich wyników, niebędący aktem prawnym; podstawowym dokumentem normalizacyjnym jest norma (*art. 2 pkt 3 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji – Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.*).

Norma – rozumie się przez to dokument przyjęty na zasadzie konsensu i zatwierdzony przez upoważnioną jednostkę organizacyjną, ustalający – do powszechnego i wielokrotnego stosowania – zasady, wytyczne lub charakterystyki odnoszące się do różnych rodzajów działalności lub ich wyników i zmierzający do uzyskania optymalnego stopnia uporządkowania w określonym zakresie (*art. 2 pkt 4 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji – Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.*).

Polska Norma – norma krajowa przyjęta w drodze konsensu i zatwierdzona przez krajową jednostkę normalizacyjną, powszechnie dostępna, oznaczona – na zasadzie wyłączności – symbolem PN. Polska Norma może być również wprowadzeniem normy europejskiej lub międzynarodowej (*art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji – Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.*).

Norma europejska – należy przez to rozumieć specyfikacje techniczne przyjęte przez europejskie organizacje normalizacyjne, przeznaczone do stosowania okresowego lub w sposób ciągły, zgodność z którymi nie jest obowiązkowa. Specyfikacje te zawierają opis wymaganych cech produktu, takich jak: poziom jakości, wydajności, bezpieczeństwa lub wymiary, włącznie z wymaganiami mającymi zastosowanie do produktu w zakresie nazwy, pod jaką jest sprzedawany, terminologii, symboli, badań i metod badania, opakowania, oznakowania i etykietowania oraz procedur oceny zgodności.

Normy zharmonizowane – to tylko te Normy Europejskie, opracowane przez Europejskie Organizacje Normalizacyjne, które uwzględniają zasadnicze wymaga-

nia poszczególnych dyrektyw i które powstały w odpowiedzi na mandat wydany przez Komisję Europejską po konsultacjach z państwami członkowskimi. Lista Europejskich Norm zharmonizowanych jest publikowana w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej. Normy są ogłaszane wyłącznie w celach informacyjnych, nie są elementem prawa europejskiego.

Przepis techniczny – specyfikacje techniczne; inne wymagania; przepisy dotyczące usług; regulacje wprowadzające zakaz produkcji, przywozu lub wprowadzania produktu do obrotu, świadczenia usług lub prowadzenia działalności polegającej na świadczeniu usług; regulacje pośrednio ograniczające wprowadzenie do obrotu produktów, świadczenie usług lub prowadzenie działalności polegającej na świadczeniu usług, a w szczególności:

- **przepisy powołujące specyfikacje techniczne lub wymagania niezawarte w przepisach prawnych, których stosowanie zapewnia domniemanie spełnienia wymagań wynikających z tych przepisów,**
- postanowienia porozumień dobrowolnych, których stroną są organy administracji rządowej i które zawierają zobowiązania do stosowania, w interesie publicznym, specyfikacji technicznych lub innych wymagań, z wyłączeniem umów podlegających przepisom o zamówieniach publicznych,
- przepisy wpływające na wielkość obrotu produktami i usługami za pomocą instrumentów finansowych, w tym podatkowych, z wyłączeniem przepisów z zakresu ubezpieczeń społecznych.

Norma prawna – zrekonstruowana z tekstu prawnego dyrektywa postępowania, która w najprostszym przypadku musi odpowiadać wyczerpująco na przynajmniej dwa następujące pytania: ko i w jakich okolicznościach? jak powinien się zachować? Niektóre normy prawne mają jeszcze trzeci element, który rekonstruujemy poszukując odpowiedzi na trzecie pytanie: jakie będą konsekwencje w przypadku, gdy adresat nie zachowa się w sposób przewidziany przez normę?

Przepis prawny – wypowiedź stanowiąca całość gramatyczną zawarta w tekście aktu normatywnego i wyodrębniona jako artykuł, paragraf, ustęp, punkt, litera itp.

Akt normatywny – dokument władzy publicznej zawierający normy prawne regulujące określony zespół stosunków społecznych.

2. System normalizacji w Polsce

Normalizacja krajowa prowadzona jest w celu:

- racjonalizacji produkcji i usług poprzez stosowanie uznanych reguł technicznych lub rozwiązań organizacyjnych,
- usuwania barier technicznych w handlu i zapobiegania ich powstawaniu,
- zapewnienia ochrony życia, zdrowia, środowiska i interesu konsumentów oraz bezpieczeństwa pracy,
- poprawy funkcjonalności, kompatybilności i zamienności wyrobów, procesów i usług oraz regulowania ich różnorodności,
- zapewnienia jakości i niezawodności wyrobów, procesów i usług,

- działania na rzecz uwzględnienia interesów krajowych w normalizacji europejskiej i międzynarodowej,
- ułatwiania porozumiewania się przez określanie terminów, definicji, oznaczeń i symboli do powszechnego stosowania.

W normalizacji krajowej stosuje się następujące zasady:

- **jawności i powszechnej dostępności,**
- uwzględniania interesu publicznego,
- **dobrowolności** uczestnictwa w procesie opracowywania i **stosowania norm,**
- zapewnienia możliwości uczestnictwa wszystkich zainteresowanych w procesie opracowywania norm,
- **konsensu jako podstawy procesu uzgadniania treści norm,**
- niezależności od administracji publicznej oraz jakiegokolwiek grupy interesów,
- jednolitości i spójności postanowień norm,
- wykorzystywania sprawdzonych osiągnięć nauki i techniki,
- zgodności z zasadami normalizacji europejskiej i międzynarodowej.

Podstawowe symbole i skróty stosowane w oznaczeniach polskich dokumentów normalizacyjnych:

- PN – Polska Norma,
- PN-EN – Polskie Normy wprowadzające normy europejskie EN,
- PN-EN ISO – Polskie Normy wprowadzające normy europejskie będące wprowadzeniem norm międzynarodowych ISO,
- PN-EN ISO/IEC – Polskie Normy wprowadzające normy europejskie będące wprowadzeniem norm międzynarodowych ISO/IEC,
- PN-ISO – Polskie Normy wprowadzające normy międzynarodowe ISO.

Typy norm

Norma podstawowa obejmująca szeroki zakres zagadnień lub zawierająca ogólne postanowienia dotyczące jednej, określonej dziedziny. Norma podstawowa może być normą do bezpośredniego stosowania lub może służyć jako podstawa do opracowywania innych norm.

Norma terminologiczna dotyczy terminów, zawiera zwykle ich definicje oraz, w niektórych przypadkach, ich objaśnienia, ilustracje i przykłady.

Norma wyrobu określa wymagania, które powinny być spełnione przez wyrób lub grupę wyrobów w celu zapewnienia ich funkcjonalności.

Norma badań dotyczy metod badań. Może zawierać także postanowienia dotyczące badań, na przykład pobierania próbek, wykorzystania metod statystycznych, kolejności badań.

Norma procesu określa wymagania, które powinny być spełnione przez proces w celu zapewnienia jego funkcjonalności.

Norma usługi określa wymagania, które powinny być spełnione przez usługę w celu zapewnienia jej funkcjonalności. Normy usługi mogą być opracowywane w takich dziedzinach jak hotelarstwo, transport, usługi samochodowe, telekomunikacja, ubezpieczenia, bankowość, handel.

Norma interfejsu określa wymagania dotyczące kompatybilności wyrobów lub systemów w miejscach ich wzajemnego łączenia.

Norma danych (do dostarczenia) zawiera wykaz właściwości, dla których powinny być podane wartości lub inne dane w celu dokładnego określenia wyrobu, procesu lub usługi.

Norma krajowa np. PN, DIN, NF, BS opisuje aktualny poziom wiedzy na terenie kraju, w którym została zatwierdzona przez uznaną jednostkę normalizacyjną jako dokument spełniający zasady opracowywania normy. Na terenie każdego kraju istnieje tylko jedna uznana jednostka normalizacyjna np. PKN kwalifikująca dokumenty normalizacyjne z danej dziedziny jako normy krajowe.

Norma międzynarodowa np. IEC, ISO opisuje aktualny poziom wiedzy na poziomie globalnym i została zatwierdzona przez uznaną jednostkę normalizacyjną jako dokument spełniający zasady opracowywania normy. Na poziomie globalnym jako uznane np. przez ONZ i WTO działają jednostki normalizacyjne ISO, IEC, ITU kwalifikujące dokumenty normalizacyjne z danej dziedziny jako normy międzynarodowe.

Norma regionalna np. EN opisuje aktualny poziom wiedzy na terenie regionu, w którym została opracowana. Na terenie regionu istnieje tylko jedna uznana jednostka normalizacyjna np. CEN, CENELEC, ETSI kwalifikująca dokumenty normalizacyjne z danej dziedziny jako normy regionalne.

3. Stosowanie Polskich Norm

Dobrowolne czy obowiązkowe?

- W krajach o gospodarce wolnorynkowej stosowanie norm jest z zasady dobrowolne.
- System dobrowolny stwarza możliwości kreowania mechanizmów samoregulacji.
- W systemie dobrowolnym zgodność wyrobu z postanowieniami normy nie daje gwarancji bezpieczeństwa wyrobu, a jedynie domniemanie tego bezpieczeństwa.
- Nowelizacja przepisów w systemie obligatoryjnym jest czasochłonna.
- Obligatoryjność norm tłumi konkurencyjność.
- Obligatoryjność norm zwykle pociąga za sobą obligatoryjną certyfikację.
- Nałożenie obowiązku stosowania normy jest w efekcie działaniem zmniejszającym bezpieczeństwo.
- Normalizacja obligatoryjna jest hamulcem postępu technicznego i zdejmuje z producenta odpowiedzialność za wytworzony wyrób.

4. Jakie akty prawne regulowały i regulują kwestie normalizacji i jakie było podejście do stosowania Polskich Norm

Ustawa z dnia 3 lipca 1947 r. o normach i standardach budowlanych (Dz. U. Nr 52, poz. 269)

Art. 4. 2. Ogłoszenie zawierać będzie określenie rodzaju i zakresu zastosowania normy lub standardu oraz termin, od którego norma lub standard obowiązuje.

Art. 5. 1. W razie ustanowienia normy lub standardu do stosowania ich obowiązani są:

- a) w zakresie wytwórczości – wszystkie zakłady, wytwarzające wyroby, których norma dotyczy;
- b) w zakresie budownictwa – budujący oraz kierownicy budowy i wykonawcy robót budowlanych.

Ustawa z dnia 20 grudnia 1949 r. o utworzeniu Polskiego Komitetu Normalizacyjnego oraz polskich normach i standardach (Dz. U. Nr 63, poz. 493)

Art. 14. 1. Przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego po porozumieniu się z zainteresowanymi ministrami może uznać w drodze rozporządzenia określone normy i standardy ustalone przez Komitet za obowiązujące na całym obszarze Państwa lub pewnej jego części lub dla pewnych gałęzi życia gospodarczego.

Dekret z dnia 4 marca 1953 r. o normach i o Polskim Komitecie Normalizacyjnym (Dz. U. Nr 15, poz. 61, z późn. zm.)

Art. 13. 1. Normę państwową ustanawia Polski Komitet Normalizacyjny w porozumieniu z zainteresowanymi ministerstwami jako normę obowiązującą lub zalecaną i ogłasza ją w Monitorze Polskim przez wymienienie jej numeru, tytułu, daty ustanowienia, daty, od której norma obowiązuje, i zakresu mocy obowiązującej.

Ustawa z dnia 27 listopada 1961 r. o normalizacji (Dz. U. Nr 53, poz. 298, z późn. zm.)

Art. 7. 1. Ze względu na zakres obowiązywania i znaczenie dla gospodarki narodowej – rozróżnia się:

- 1) **Polskie Normy – powszechnie obowiązujące,**
- 2) **normy branżowe – obowiązujące w zakresie określonej branży (dziedziny gospodarki) niezależnie od organizacyjnego podporządkowania zakładów pracy,**
- 3) **normy zakładowe – obowiązujące w jednym lub kilku zakładach pracy.**

Ustawa z dnia 3 kwietnia 1993 r. o normalizacji (Dz. U. Nr 55, poz. 251, z późn. zm.)

- Art. 19.** 1. **Stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne**, z zastrzeżeniem ust. 2 i 3.
2. Ministrowie w sprawach należących do zakresu ich działania i po uzyskaniu opinii lub na wniosek Komitetu **mogą, w drodze rozporządzenia, wprowadzić obowiązek stosowania Polskiej Normy, gdy dotyczy ona w szczególności:**
 - 1) **ochrony życia, zdrowia, mienia, bezpieczeństwa pracy i użytkowania,**
 - 2) **ochrony środowiska,**
 - 3) **wyrobów zamawianych przez organy państwowe.**
 3. **Stosowanie Polskich Norm jest również obowiązkowe, jeżeli normy te zostaną powołane w ustawach.**
 4. **Obowiązek stosowania**, o którym mowa w ust. 2 i 3, **dotyczy może grupy norm, jednej normy lub jej części, a także pełnego lub ograniczonego zakresu jej stosowania.** Normy te są wprowadzane w języku polskim.
 5. **W planach prac normalizacyjnych**, o których mowa w art. 7 ust. 1 pkt 2, **wskazywane są projekty Polskich Norm przewidywanych do obowiązkowego stosowania.**

Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.)

- Art. 5.** 3. **Stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne.**
4. Polskie Normy **mogą być powoływane w przepisach prawnych** po ich opublikowaniu w języku polskim.

5. Czy powoływanie Polskich Norm w rozporządzeniu jest zgodne z systemem źródeł prawa

- Art. 87.** 1. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia.
2. Źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego.
- Art. 92.** 1. Rozporządzenia są wydawane przez organy wskazane w Konstytucji, na podstawie szczegółowego upoważnienia zawartego w ustawie i w celu jej wykonania. Upoważnienie powinno określać organ właściwy do wydania rozporządzenia i zakres spraw przekazanych do uregulowania oraz wytyczne dotyczące treści aktu.
- Art. 88.** 1. Warunkiem wejścia w życie ustaw, rozporządzeń oraz aktów prawa miejscowego jest ich ogłoszenie.

Zgodnie ze stanowiskiem PKN powołanie się na Polską Normę w przepisie prawnym nie zmienia jej dobrowolnego statusu, chyba że ustawodawca świadomie chce

ten status zmienić, co jest możliwe przez wyraźne wskazanie tylko w postanowieniach innej ustawy (*lex superior derogat legi inferiori* – akt prawny wyższego rzędu wyłącza akt prawny niższego rzędu). Interpretowanie art. 5 ust. 4 ustawy o normalizacji jako delegacji do nakładania obowiązku stosowania PN jest całkowicie niezasadne. **Gdyby intencją ustawodawcy było zezwolenie na nakładanie obowiązku stosowania PN aktami niższego rzędu niż ustawy, to wprowadziłyby odpowiednie zastrzeżenie do postanowień art. 5 ust. 3 ustawy o normalizacji.**

6. Orzecznictwo sądów dotyczące Polskich Norm

Stosownie do art. 87 ust. 1 i 2 Konstytucji RP, źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są: Konstytucja, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia, a na obszarze działania organów, które je ustanowiły, akty prawa miejscowego. **Polskie Normy nie należą do żadnej z wyżej wymienionych kategorii, a skoro nie stanowią źródła prawa, ich treść nie może być przedmiotem merytorycznej kontroli ani organu ani sądu administracyjnego.**

*Wyrok WSA w Kielcach z dnia 19 września 2009 r.
sygn. akt II SA/Ke 183/09*

Kluczowego znaczenia nabiera treść art. 88 Konstytucji RP, nakładająca obowiązek publikacji aktów normatywnych. Nie można uznać stanowiska skarżącego kasacyjnie organu sprowadzającego się do „publikacji” Polskiej Normy w treści rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r., bowiem jak słusznie podnosił to Sąd nie została w nim przytoczona pełna jej treść. Należy również zwrócić uwagę, że art. 5 ustawy o normalizacji nie pozwala na określenie Polskich Norm jako samodzielnych norm prawnych z uwagi na zapewnioną im ochronę w zakresie prawa autorskiego, chociaż dopuszczającą możliwość powołania ich w przepisach prawa. Użycie zwrotu „mogą być powoływane” nie jest tożsame z ich publikacją.

*Wyrok NSA z dnia 21 marca 2013 r.
sygn. akt II OSK 2240/11*

Przez „ogłoszenie aktu” należy rozumieć m.in. podanie jego treści. Tymczasem w załączniku do warunków technicznych nie podaje się treści tych „aktów” a jedynie stanowi on „wykaz Polskich Norm przywołanych w rozporządzeniu”. A zatem z załącznika nie można poznać treści Polskiej Normy. W tej sytuacji nie można uznać, że Norma Polska została ogłoszona w rozumieniu przepisów Konstytucji i ustawy z dnia 20 lipca 2000 r. o ogłaszaniu aktów normatywnych i niektórych innych aktów prawnych.

*Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lipca 2012 r.
sygn. akt VII SA/Wa 343/11*

Polskie Normy opracowywane przez Komitety Techniczne **nie stanowią przepisów prawa, walor taki może zostać im nadany tylko w sytuacji przywołania w przepisie rangi ustawowej, ale nie w treści rozporządzenia**, które w hierarchii aktów prawa znajduje się niżej od ustawy.

*Wyrok WSA w Gorzowie Wielkopolskim z dnia 3 stycznia 2013 r.
sygn. akt II SA/Go 793/12*

Zważyć należy, że sposób ustanawiania Polskiej Normy i jej usytuowanie w systemie prawnym normuje ustawa z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. Nr 169, poz. 1386 z późn. zm.). W świetle przepisów tej ustawy opracowywane przez Komitety Techniczne Polskie Normy nie pełnią roli przepisów prawa. **Nadanie im takiego waloru wymaga regulacji szczególnej, zawartej w przepisie rangi ustawowej, natomiast przywołanie Polskich Norm w rozporządzeniu nie skutkuje nałożeniem obowiązku ich stosowania. Akt niższego rzędu nie może zmienić postanowień aktu wyższego rzędu, jakim jest ustawa o normalizacji.**

*Wyrok NSA z dnia 11 października 2013 r. – sygn. akt II SA/Kr 774/13
Wyrok WSA w Krakowie z dnia 23 lipca 2012 r. – sygn. akt II SA/Kr 745/12*

Stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne, a one same nie stanowią źródła prawa. Nie można skutecznie organom administracji postawić zarzutu naruszenia prawa przez odwołanie się do Polskich Norm, które nie pełnią roli przepisów prawa. **Nadanie im takiego waloru wymaga regulacji szczególnej, zawartej w przepisie rangi ustawowej. Nawet przywołanie Polskich Norm w rozporządzeniu nie skutkuje nałożeniem obowiązku ich stosowania. Akt niższego rzędu nie może bowiem zmienić postanowień aktu wyższego rzędu, jakim jest ustawa o normalizacji.**

*Wyrok WSA w Kielcach z dnia 25 września 2013 r.
sygn. akt II SA/Ke 549/13*

Zgodnie z art. 5 ust. 3 ustawy o normalizacji stosowanie Polskich Norm jest dobrowolne. **Oznacza to, że strona, która nie zgadza się z jej wytycznymi może po prostu jej nie stosować bez negatywnych konsekwencji.**

*Postanowienie WSA w Warszawie z dnia 16 września 2013 r.
sygn. akt IV SA/Wa 700/13*

Stosowanie Polskich Norm jest obecnie dobrowolne co oznacza, że Polska Norma sama w sobie nie może stanowić źródła prawa powszechnie obowiązującego. W konsekwencji należy uznać, iż niezachowanie wymogów zawartych w Polskiej Normie nie tworzy stanu naruszenia prawa, a tym samym organ nie jest uprawniony do nakładania na stronę obowiązków zmierzających do doprowadzenia inwestycji do stanu zgodnego z Polską Normą.

Wyrok WSA w Łodzi z dnia 14 listopada 2012 r. – sygn. akt II SA/Łd 683/12

Skoro ustawa z dnia 19.09.2002 r. o normalizacji nie zawiera analogicznego rozwiązania jak poprzedzająca ją ustawa z 1993 r. co do mocy obowiązującej Polskiej Normy, nie można przyjąć ażeby nie zachowanie wymogów zawartych w Polskiej Normie uzasadniało twierdzenie organu, że decyzja jest wydana z rażącym naruszeniem prawa.

*Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lipca 2011 r.
sygn. akt VII SA/Wa 343/11*

7. Powoływanie norm w przepisach

Polska Norma a akt prawa powszechnie obowiązującego

	Akt normatywny	Polska Norma
stosowanie	obowiązujące pod groźbą kary	dobrowolne
opracowywanie	konstytucyjnie umocowane podmioty	zainteresowane środowiska
	ograniczone konsultacje społeczne	konsens zainteresowanych
nowelizacja	złożona	prosta i szybka
koszty	państwo	zainteresowani
odpowiedzialność za konsekwencje	w przypadku zgodności – państwo	zawsze – bez względu na zgodność – operator ekonomiczny

Kiedy można powoływać Polskie Normy w przepisach prawnych?

Polskie Normy mogą być powoływane w przepisach prawnych po ich opublikowaniu w języku polskim – art. 5 ust. 4 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji.

Sposoby powoływania norm

Powołanie datowane – powołanie się na normy identyfikujące jedną lub więcej określonych norm w taki sposób, że późniejsze nowelizacje tej normy lub tych norm nie mogą być stosowane, dopóki dany przepis nie zostanie zmieniony.

Norma jest zwykle identyfikowana przez podanie jej numeru i daty lub numeru jej wydania; może być również podany jej tytuł, np.: PN-EN 1234:2001.

Powołanie niedatowane – powołanie się na normy identyfikujące jedną lub więcej określonych norm w taki sposób, że późniejsze nowelizacje tej normy lub tych norm mogą być stosowane bez potrzeby zmian danego przepisu. Norma jest zwykle identyfikowana przez podanie jej numeru; może być również podany jej tytuł, np.: PN-EN 1234.

Powołanie ogólne (pośrednie) – ogólne powołanie się na normy, wskazujące wszystkie normy określonej jednostki organizacyjnej lub z poszczególnej dziedziny, bez identyfikowania każdej z nich z osobna, np.:

- metody oznaczania stopnia zawartości bromu przedstawiono w Polskich Normach.

Powołanie wyłączone (bezpośrednie) – powołanie się na normy, z którego wynika, że **jedynym sposobem spełnienia** odpowiednich wymagań przepisu technicznego jest osiągnięcie zgodności z normą, na którą się powołano, np.:

- Poziom bromu należy wykonać według PN-EN 1234:2001 *Oznaczanie stopnia zawartości bromu*.

Powołanie wskazujące (bezpośrednie) – powołanie się na normy, z którego wynika, że **jednym z możliwych sposobów** spełnienia odpowiednich wymagań przepisu technicznego jest osiągnięcie zgodności z normą, na którą się powołano, np.:

- Oznaczenie stopnia zawartości bromu należy wykonać zgodnie z aktualnym poziomem wiedzy i przyjętą praktyką inżynierską. Aktualny poziom wiedzy jest opisany m.in. w odpowiednich Polskich Normach.

8. Przykłady powołania Polskich Norm w przepisach powszechnie obowiązujących

Art. 53c. 2. Dokumenty potwierdzające uzyskane kwalifikacje wydają krajowe i zagraniczne szkoleniowe organizacje nurkowe. Instruktorzy tych organizacji przeprowadzają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej szkolenia według systemu szkolenia danej organizacji, zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej i sportu. System szkolenia powinien uwzględniać stopnie wykształcenia **określone w odpowiednich Polskich Normach dotyczących pletwonurkowania**.

*Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej
Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1675*

Art. 2. 2. Obmiaru powierzchni użytkowej lokalu, o której mowa w ust. 1 pkt 7, dokonuje się w świetle wyprawionych ścian. Powierzchnię pomieszczeń lub ich części o wysokości w świetle równej lub większej od 2,20 m należy zaliczać do obliczeń w 100 %, o wysokości równej lub większej od 1,40 m, lecz mniejszej od 2,20 m – w 50 %, o wysokości mniejszej od 1,40 m pomija się całkowicie. Pozostałe zasady obliczania powierzchni należy przyjmować **zgodnie z Polską Normą odpowiednią do określania i obliczania wskaźników powierzchniowych i kubaturowych w budownictwie**.

Ustawa z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego – Dz. U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266

Art. 7. 5. Oceny, o której mowa w ust. 4 pkt 1, dokonuje się w **oparciu o Polskie Normy**, a w przypadku ich braku – wymagania techniczno-użytkowe określone w rozporządzeniu, o którym mowa w ust. 14. Oceny, o której mowa w ust. 4 pkt 2, dokonuje się w oparciu o normy dotyczące systemów zarządzania jakością.

*Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej
Dz. U. z 2009 r. Nr 178, poz. 1380*

Art. 12. 2. Do zawiadomienia o zakończeniu odbudowy realizowanej na podstawie decyzji o pozwoleniu na budowę dołącza się:

- 2) oświadczenie kierownika budowy o zgodności wykonanej odbudowy obiektu budowlanego z projektem architektoniczno-budowlanym, przepisami i **obowiązującymi Polskimi Normami**, (...).

Ustawa z dnia 11 sierpnia 2001 r. o szczególnych zasadach odbudowy, remontów i rozbiórek obiektów budowlanych zniszczonych lub uszkodzonych w wyniku działania żywiołu – Dz. U. Nr 84, poz. 906

Art. 36. 2. Zespół ratownictwa medycznego jest wyposażony w specjalistyczny środek transportu sanitarnego, spełniający cechy techniczne i jakościowe **określone w Polskich Normach przenoszących europejskie normy zharmonizowane**.

*Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym
Dz. U. z 2013 r. poz. 757*

Art. 18. Rada Ministrów, na wniosek ministra właściwego do spraw informatyzacji, określi w drodze rozporządzenia:

- 1) minimalne wymagania dla systemów teleinformatycznych, mając na uwadze konieczność zapewnienia: (...)
- **z uwzględnieniem Polskich Norm oraz innych dokumentów normalizacyjnych zatwierdzonych przez krajową jednostkę normalizacyjną, zachowując zasadę równego traktowania różnych rozwiązań informatycznych; (...).**

Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne – Dz. U. z 2013 r. poz. 235)

Art. 6. 3. W przypadku braku przepisów, o których mowa w ust. 1, lub norm, o których mowa w ust. 2, albo jeżeli produkt nie jest zgodny z tymi normami, bezpieczeństwo produktu ocenia się w szczególności z uwzględnieniem:

- 1) spełniania przez produkt wymagań wynikających z **dobrowolnych norm krajowych państw członkowskich Unii Europejskiej będących transpozycją norm europejskich innych niż normy uznane przez Komisję Europejską za zgodne z przepisami dotyczącymi ogólnego bezpieczeństwa produktów;**
- 2) **spełniania przez produkt Polskich Norm.**

*Ustawa z dnia 12 grudnia 2003 r. o ogólnym bezpieczeństwie produktów
Dz. U. Nr 229, poz. 2275*

Art. 6. 3. Jednostki certyfikujące, jednostki kontrolujące oraz laboratoria, o których mowa w ust. 1, oprócz kryteriów określonych w art. 19 ustawy o systemie oceny zgodności powinny również spełniać wymagania **odpowiednich Polskich Norm³⁾** lub odpowiadających im norm państw członkowskich Unii Europejskiej oraz powinny mieć siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

3) **Normy te zostały wprowadzone do systemu norm krajowych przez:**

- PN-EN 45004:1998, z późn. zm. Ogólne kryteria działania różnych rodzajów jednostek kontrolujących;
- PN-EN 45011:2000, z późn. zm. Wymagania ogólne dotyczące jednostek prowadzących systemy certyfikacji wyrobów;
- PN-EN 45012:2000, z późn. zm. Wymagania ogólne dotyczące jednostek prowadzących ocenę oraz certyfikację/rejestrację systemów jakości lub
- PN-EN ISO/IEC 17025:2001, z późn. zm. Ogólne wymagania dotyczące kompetencji laboratoriów badawczych i wzorcujących.

*Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o wyposażeniu morskim
Dz. U. Nr 93, poz. 899*

§ 4. 1. Lekarz koordynator ratownictwa medycznego posiada kamizelkę ostrzegawczą, **zgodną z Polską Normą⁴⁾** o barwie fluorescencyjnej żółtej, z pasami z materiału odbłaskowego co najmniej klasy 1, zgodnie z Polską Normą⁴⁾ tablica 5, z nadrukiem koloru czarnego lub granatowego na plecach i z przodu o treści: „LEKARZ KOORDYNATOR”.

4) PN-EN 471+A1:2008 lub norma ją zastępująca

*Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 18 października 2010 r.
w sprawie oznaczenia systemu Państwowe Ratownictwo Medyczne oraz wymagań
w zakresie umundurowania członków zespołów ratownictwa medycznego
Dz. U. Nr 209, poz. 1382*

§ 3. 4. Pracodawca nie wykonuje działań określonych w ust. 1 albo 2, jeżeli stosuje:
2) lampy lub systemy lampowe, zaklasyfikowane do grupy wolnej od ryzyka **zgodnie z Polską Normą⁴⁾**, lub
3) lasery zaliczone, **zgodnie z Polską Normą⁵⁾**, do klasy 1, 1M, 2, 2M lub 3R, które pracują w warunkach określonych przez producenta urządzenia, lub (...)

4) PN-EN 62471 lub norma ją zastępująca

5) PN-EN 60825-1 lub norma ją zastępująca

*Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 27 maja 2010 r.
w sprawie bezpieczeństwa i higieny pracy przy pracach związanych
z ekspozycją na promieniowanie optyczne
Dz. U. Nr 100, poz. 643*

- § 2. Próbkę mleka do badań zawartości tłuszczu w mleku mogą być pobierane metodami określonymi w Polskiej Normie PN-A-86040: 1998 Mleko surowe do skupu – Pobieranie próbek.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 sierpnia 2004 r. w sprawie metod pobierania próbek mleka do badań zawartości tłuszczu w mleku oraz metod oznaczania zawartości tłuszczu w mleku
Dz. U. Nr 194, poz. 1997

- § 10. Projekt geotechniczny zgodnie z Polskimi Normami PN-EN 1997-1: Eurokod 7: Projektowanie geotechniczne – Część 1: Zasady ogólne i PN-EN 1997-2: Eurokod 7: Projektowanie geotechniczne – Część 2: Rozpoznanie i badanie podłoża gruntowego powinien zawierać: (...).

Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 25 kwietnia 2012 r. w sprawie ustalania geotechnicznych warunków posadawiania obiektów budowlanych
Dz. U. poz. 463

- § 2. 1. Osoby, o których mowa w § 1 pkt 1 i 2, powinny być, podczas wydawania poleceń i sygnałów w zakresie kierowania ruchem na drodze, wyposażone w narzutki ostrzegawcze zgodne z Polską Normą PN-EN 471:2008 o barwie fluorescencyjnej pomarańczowoczerwonej, z żółtymi pasami z materiału odbłaskowego co najmniej klasy 2, zgodnie z Polską Normą PN-EN 471:2008 oraz z nadrukiem koloru czarnego lub granatowego na plecach i z przodu o treści: „KIEROWANIE RUCHEM”.

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 18 lipca 2008 r. w sprawie wzoru ubioru niektórych osób uprawnionych do wydawania poleceń i sygnałów w zakresie kierowania ruchem na drodze
Dz. U. Nr 132, poz. 840

- § 3. 3. Metody badań stosowane przy oznaczaniu zawartości alkoholu i ekstraktu rzeczywistego w celu ustalenia ekstraktu brzożki podstawowej, o którym mowa w ust. 1, określa Polska Norma PN-A-79093-2:2000, ustanowiona przez Polski Komitet Normalizacyjny.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 13 lutego 2009 r. w sprawie metod ustalania parametrów służących do określenia podstawy opodatkowania piwa
Dz. U. Nr 32, poz. 224

- § 5. 4. Urządzenia elektryczne, sygnalizacyjne i odgromowe oraz inne instalacje znajdujące się w obiekcie magazynowym poddaje się kontroli przed dopuszczeniem do eksploatacji, a następnie co najmniej raz w roku kontroluje

ich stan pod względem spełnienia **wymagań właściwej Polskiej Normy zharmonizowanej**, dokumentując wyniki kontroli pisemnym protokołem przechowywanym u przedsiębiorcy.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 27 października 2010 r. w sprawie pomieszczeń magazynowych i obiektów do przechowywania materiałów wybuchowych, broni, amunicji oraz wyrobów o przeznaczeniu wojskowym lub policyjnym – Dz. U. Nr 222, poz. 1451

- § 7. 1. Informacje niejawne o klauzuli „ściśle tajne” przetwarza się w strefie ochronnej I lub w strefie ochronnej II i przechowuje się w szafie metalowej spełniającej co najmniej wymagania klasy odporności na włamanie 82, **określone w Polskiej Normie PN-EN 14450 lub nowszej**, lub w pomieszczeniu wzmocnionym, z zastosowaniem jednego z poniższych środków uzupełniających:(...).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 29 maja 2012 r. w sprawie środków bezpieczeństwa fizycznego stosowanych do zabezpieczania informacji niejawnych – Dz. U. poz. 683

- § 9. 2. Przy sporządzaniu projektu rysunku planu miejscowego stosuje się podstawowe jednobarwne oznaczenia graficzne dotyczące granic i linii regulacyjnych oraz elementów zagospodarowania przestrzennego **określone w Polskiej Normie PN-B-01027 z dnia 11 lipca 2002 r.**

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 26 sierpnia 2003 r. w sprawie wymaganego zakresu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego – Dz. U. Nr 164, poz. 1587

- § 1. Numer identyfikacyjny pojazdu VIN (...):

- 1) powinien mieć strukturę **zgodną z Polską Normą nr PN-92S02060, która odpowiada normie ISO 3779:1983**, a w przypadku producenta motocykli lub motorowerów produkujących poniżej 500 sztuk pojazdów rocznie trzeci znak w pierwszym członie powinien być cyfrą 9, przy czym właściwa identyfikacja producenta powinna być wtedy zapewniona przy użyciu 3, 4 i 5 znaku w członie trzecim oznakowania; (...).

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 22 lipca 2002 r. w sprawie rejestracji i oznaczania pojazdów Dz. U. z 2007 r. Nr 186, poz. 1322

- § 5. 1. **Wykaz Polskich Norm powołanych w rozporządzeniu określa załącznik nr 1 do rozporządzenia.**

- § 12. 1. Sposób dokonywania obliczeń wytrzymałościowych gazociągów, o których mowa w § 9 i § 11, w warunkach obciążeń statycznych i dynamicznych, **określają Polskie Normy dotyczące systemów dostaw gazu.**

*Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 26 kwietnia 2013 r.
w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać
sieci gazowe i ich usytuowanie Dz. U. poz. 640*

Przepis rozporządzenia	Numer normy	Tytuł normy	Zakres powołania normy
§ 12 ust. 1	PN-EN 1594:2011	Systemy dostawy gazu – Rurociągi o maksymalnym ciśnieniu roboczym powyżej 16 bar – Wymagania funkcjonalne	pkt 7; zał. B; zał. G; zał. L; zał. M
§ 12 ust. 2	PN-EN 12007-2:2004	Systemy dostawy gazu – Rurociągi o maksymalnym ciśnieniu roboczym do 16 bar włącznie – Część 2: Szczegółowe zalecenia funkcjonalne dotyczące polietylenu (MOP do 10 bar włącznie)	całość normy

Konsekwencje zastosowania powołań Polskich Norm

Norma jest dokumentem:

- opisującym sprawdzony stan wiedzy technicznej w danej dziedzinie,
- **przeznaczonym do dobrowolnego stosowania,**
- **służącym ułatwieniu i uproszczeniu przepływu towarów i usług pomiędzy rynkami,**
- mogącym stanowić podstawę porozumienia sfery gospodarczej, rządowej i społecznej w spełnieniu określonych warunków bezpieczeństwa i jakości wyrobów i usług,
- **chronionym prawem autorskim,** tak jak filmy, muzyka, programy komputerowe lub utwory literackie,
- **nie będącym informacją publiczną,**
- **odpłatnym.**

9. Prawa autorskie do Polskich Norm

Zgodnie z art. 5 ust. 5 ustawy z dnia 12 września 2002 r. o normalizacji (Dz. U. Nr 169, poz. 1386, z późn. zm.) Polskie Normy są chronione prawem autorskim jak utwory literackie, a autorskie prawa majątkowe do nich przysługują Polskiemu Komitetowi Normalizacyjnemu. Wydawanie i rozpowszechnianie na dowolnym nośniku (papierowym lub elektronicznym) Polskich Norm wymaga uzyskania zgody PKN na taką działalność.

Naruszenie praw PKN jest przestępstwem i podlega postępowaniu karnemu w myśl ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawach autorskich i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631, z późn. zm.)

Art. 1. 2. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; **nie są objęte ochroną** odkrycia, idee, **procedury, metody** i zasady działania oraz **konceptje matematyczne**.

Art. 4. Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) **urzędowe dokumenty, materiały**, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

10. Odpłatność na Polskie Normy

W społeczeństwie ugruntowało się przyzwyczajenie, wyniesione z poprzedniego systemu norm państwowych, że Polskie Normy są sprzedawane po cenach kompensujących koszty druku, a pozostałe koszty, większości społeczeństwa nieznanne, pokrywa budżet państwa. Po zmianie systemu normalizacji zmieniło się także podejście do ceny norm. Na koszty powstania normy składają się przede wszystkim koszty merytorycznego przygotowania projektu normy, koszty udziału bezpośrednio zainteresowanych w pracach normalizacyjnych oraz koszty poniesione przez jednostkę normalizacyjną na organizację prac normalizacyjnych, proces wydawniczy i dystrybucyjny.

Jak zauważa PKN Polskie Normy są dokumentami powszechnie dostępnymi, jednak nie nadaje im to charakteru dokumentów do nieodpłatnego udostępniania. W systemie wolnorynkowym koszty funkcjonowania Systemu Normalizacyjnego nie mogą być ponoszone z podatków ogółu obywateli. Użytkownicy norm (głównie podmioty komercyjne) odnoszą wymierne korzyści z ich stosowania. Kupując normę, zwracają przynajmniej część kosztów ponoszonych przez Państwo na działalność normalizacyjną. Zakup normy jest nabyciem prawa dostępu do uznanego poziomu stanu wiedzy w danej dziedzinie, jest więc rodzajem inwestycji.

11. Polskie Normy a informacja publiczna

Zgodnie z art. 5 ust. 7 ustawy o normalizacji ochrony Polskich Norm nie narusza ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198, z późn. zm.).

W wyroku z dnia 2 lipca 2003 r. sygn. akt II SA 837/03 Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, że zgodnie z art. 1 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej, jej przepisy nie naruszają przepisów innych ustaw określających odmienne zasady i tryb dostępu do informacji będących informacjami publicznymi. Tymczasem w świetle art. 5 ust. 7 ustawy o normalizacji, ochrony Polskich Norm, o której mowa w ust. 5, nie narusza ustawa z dnia 5 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. **Rozważając stosunek obu tych przepisów, NSA podkreślił, że ogólną zasadą wynikającą z art. 61 Konstytucji RP, jest dostęp do informacji.**

Wszelkie wyjątki od tej zasady winny być formułowane w sposób wyraźny, a wątpliwości winny przemawiać na rzecz dostępu. Dlatego też z powołanego wyżej art. 5 ust. 7 ustawy o normalizacji **nie można wyprowadzać wniosku, iż przedmiotowa ustawa wyłącza stosowanie ustawy o dostępie do informacji publicznej**. Wskazuje on bowiem jedynie na to, że ta ostatnia ustawa nie narusza ochrony Polskich Norm. Ochrona ta polega m.in. na tym, że zgodnie z art. 5 ustawy o normalizacji Polskie Normy korzystają z takiej ochrony jak utwory literackie, a autorskie prawa majątkowe do nich przysługują krajowej jednostce normalizacyjnej.

Natomiast w wyroku z dnia 31 maja 2004 r. sygn. akt OSK 205/04, Naczelny Sąd Administracyjny stwierdził, iż Polskie Normy **nie stanowią informacji publicznej i nie podlegają udostępnieniu na wniosek zainteresowanego** w trybie określonym w art. 14 ustawy o dostępie do informacji publicznej, **jeżeli informacja ma dotyczyć Polskiej Normy w rozumieniu przepisów ustawy o normalizacji**.

W orzecznictwie sądowno-administracyjnym spotykamy pogląd, że Polska Norma **jest informacją publiczną** w rozumieniu ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. Nr 112, poz. 1198 ze zm.) **i jej udostępnienie winno odbywać się w trybie przedmiotowej ustawy** (tak m.in. NSA w wyroku z dnia 2.07.2003r. II SA 837/03)

*Wyrok WSA w Warszawie z dnia 12 lipca 2011 r.
sygn. akt VII SA/Wa 343/11*

Powoływanie Polskich Norm powoduje:

- zmuszenie do stosowania konkretnych rozwiązań, co pozostaje w sprzeczności z systemem normalizacji dobrowolnej,
- zmuszenie do dokonania zakupu Polskich Norm, co nie jest tanie,
- narażenie się na zarzut ze strony Komisji Europejskiej o naruszenie Traktatu w zakresie ograniczenia swobody przepływu towarów i usług,
- konieczność częstej zmiany przepisów,
- ujednolicanie i standaryzację wiedzy technicznej.

*Artykuł w formie prezentacji został przedstawiony
na konferencji w Jachrance w 2013 r.*